

CĂRȚILE DOAMNEI ALVING

STRIGOII de Henrik Ibsen.
Traducerea: Alecu Popovici ●
TEATRUL NAȚIONAL din
BUCUREȘTI ● Data reprezentației: 17 ianuarie 1998 ● Regia: Nicolae Scarlat ● Scenografia: Ștefania Cenean ● Muzica și interpretarea la pian: Dorina Crișan Rusu ● Distribuția: Ilinca Tomoroveanu (Doamna Helene Alving), Liviu Lucaci (Osvald Alving), Traian Stănescu (Pastorul Manders), Valentin Uritescu (Tâmplarul Engstrand), Brândușa Mircea (Regine Engstrand).

Indicațiile de decor ale lui Ibsen la **Strigoii** menționează, în planul al doilea al scenei, „o seră de flori deschisă, cu un glasvand cu geamuri mari”. În scenografia Ștefaniei Cenean, sera invadează, luxuriantă, întreg spațiul de joc, astfel încât siluetele actorilor, îmbrăcați în negru sever, în ton cu pereții sălii Atelier a Naționalului bucureștean, se strecoară prin verdele vibrant al plantelor artificiale, producând interesante efecte de contrast. Această concepție scenografică sacrifică suprapunerea vizuală simbolică (dorită de

Valentin Uritescu și Brândușa Mircea în *Strigoii*

autor) dintre rozele sudului și peisajul pluvios al fiordului. În schimb, subliniază ancorarea temporală în **la belle époque**, când salonul încărcat de plante era locul înfrunțărilor verbale și al contactelor concupiscente. Trei spații de joc sunt constituite prin grupări elegante de mese, etajere și fotolii. Pe mobile, la vedere, cărțile Doamnei Alving stănesc de la început suspiciunea Pastorului Manders.

Ibsen nu ne spune ce citea Doamna Alving, ce anume putea fi subversiv în lecturile ei. Bănuim că, trăind într-o atmosferă protestantă, nu-i erau străine lucrările lui Kierkegaard sau ale reformatorului Grundtvig. Privind spre cultura franceză, nu puteau să-i scape ideile lui Auguste Comte și este probabil că citea „La vie de Jésus” de Ernest Renan, ca și primele romane din marele ciclu al lui Zola. Din lumea germanică, atât de apropiată geografic și spiritual, îl va fi citit pe Schopenhauer și poate chiar pe Feuerbach. Sigur că apucase să citească „Menschliches, allzumenschliches” de Nietzsche, apărută în 1878. Să fi cunoscut și romanele lui Dostoievski, dispărut, acesta, chiar în anul în care Ibsen scria **Strigoii** (1881)? Probabil că nu, cel puțin nu lucrările esențiale: prima traducere germană din „Crimă și pedeapsă” urma să apară abia în 1882.

Cu asemenea lecturi rezistase Doamna Alving atâta timp „prin cultură” la poverile pe care viața i le-a dat și educația a obligat-o să le poarte. Ca majoritatea oamenilor care sunt conformiști în fapte și liberi în spirit, Helene Alving își îngăduie exprimarea bruscă și o doză infimă de cinism afișat. Cultura, arta (pictura

lui Osvald) sunt mijloace de a înnobila, de a răscumpăra, de a justifica o viață jertfită pe altarul valorilor burgheze în care de mult nu mai crede. Doamna Alving speră că trecutul poate fi, dacă nu anulat, atunci exorcizat, purificat prin reflecție și creație. Acel trecut, care ar fi putut fi cu totul altul, dacă Pastorul Manders n-ar fi respins-o când era gata să-și ia viața în propriile mâini. Acel trecut odios, pe care vrea să-l remodeleze înființând fundația (azilul) și crescându-și băiatul, pe Osvald, în luminile sudului și ale artei.

Pastorul Manders nu o poate urma pe vechea lui prietenă într-o aventură intelectuală de care, instinctiv, se teme. El deplânge întinarea de către șambelanul Alving a idealurilor pe care se reazemă familia burgheză, dar nu contestă nici un moment valabilitatea lor. Cleric conformist în piesă, în zilele noastre ar fi un nostalgic comunist. Există totuși, în spatele cuminenței lui Manders, și o doză de nebulie care-l înrudește cu Brand sau cu Rosmer. Ea transpare în actul incendierii azilului, jertfă somptuoasă făcută pentru conjurarea unui destin.

Destinul este însă necruțător cu cei care cred că, fără asumarea eșecului printr-o împotrivire deschisă, plină de riscuri, inteligența și frumusețea ar putea, ele singure, salva lumea. Tragedia constă tocmai în aceea că trecutul nu se lasă reinventat, el se întoarce, sub forma strigoilor, în realitatea lui necruțătoare, zdrobind iluziile celor care cred că gândirea poate fi mai tare decât fapta. Pregătind doza de morfină pentru fiul ei sacrificat, Doamna Alving are luciditatea de a-și asuma eșecul și

Traian Stănescu și Ilinca Tomoroveanu în *Strigoii* de Ibsen la TNB (regia: Nicolae Scarlat)

foto: Mihail Cratofil

PIATRA DE ÎNCERCARE

eroismul de a accepta ultima soluție: vor muri și vor fi liberi.

A recurge la un spațiu de joc modern în montarea unei piese gândite pentru scena italiană presupune a adopta un stil de joc mai puțin îndatorat clișeeilor interpretative. Situați în imediata proximitate a publicului, actorii joacă însă

„ca la teatru“, simțindu-se mereu pe un podium imaginar. Ilinca Tomoroveanu și Traian Stănescu sunt profesioniști reputați; poate tocmai de aceea am fi dorit să-i vedem depășindu-se, nu reluând poze clasice și inflexiuni vocale gen „teatru la microfon“. Ilinca Tomoroveanu joacă în tensiune de la bun început, nu ne oferă surpriza trecerii de la pașnica revedere familială la înfruntarea tragică a destinului. Dacă resentimentul femeii refuzate este bine interpretat, nimic din jocul actriței nu lasă să se bănuiască vre o urmă de nonconformism intelectual. Are, dimpotrivă, crisparea activistei cu munci de răspundere și aduce aminte de roluri mai vechi din **Surorile Boga**. Traian Stănescu în

Pastorul Manders este, la rândul lui, doar un pașnic **raisonneur**, un fel de Doctor Ranke, nu se decide nici pentru caricatura anticlericală, nici pentru asumarea fanatică a convingerilor morale. Cel care găsește tonul just este Valentin Uritescu, dar rolul lui nu este suficient de lucrat, lipsind necesarele accente de bufon shakespearian. Tânărul Liviu Lucaci încearcă prea devreme unul dintre marile roluri ale scenei, Osvald. Lipsit de complexe, se angajează cu prea mare dezinvoltură într-un demers care pretinde o anumită complicație interioară, reflecție și experiență de viață. Oricum, nu-l ajută nici vocea, cam insonoră, vătuită. Brândușa Mircea este frumoasă și conștiincioasă, subliniind cu acuratețe toate detaliile legate de rolul Reginei. Din păcate, nu are încă suficientă personalitate pentru a strânge toate aceste detalii într-un tot unitar. Neîmplinirile actricești sunt însă relative, legate de raportarea la o zonă ideală, creativă, de interpretare. Așa cum este, spectacolul nu bruiază textul, punerea în scenă a lui Nicolae Scarlat este clară, „curată“, exceptând însă finalul care, prin prăbușirea melodramatică a eroinei, transpune inexplicabil drama lui Ibsen în tonalitatea lui Dumas. Doamna Alving nu este, totuși, nici Dama cu camellii, nici Marion Delorme.

ADRIAN MIHALACHE

NOAPTEA ÎNCURCĂTURILOR de Oliver Goldsmith. Traducerea: Lucia Pascal și Victoria Gheorghiu ● **TEATRUL MIC** ● Data reprezentației: 1 decembrie 1997 ● Regia: Petru Vutcărău ● Scenografia: Ștefania Cenean ● Coregrafia: Angela Doni ● Selecția muzicală: Petru Vutcărău, Angela Doni ● Distribuția: Claudiu Istodor (Sir Charles Marlow), Florin Piersic jr. (Tânărul Marlow), Mitică Popescu (Domnul Hardcastle), Emil Hoștină (Hastings), Cristian Iacob (Tony Lumpkin), Papil Panduru (Diggory), Marius Ionescu/Nicolae Praidă (Thomas), Avram Birău (Roger), Coca Bloos (Doamna Hardcastle), Cătălina Mustață (Domnișoara Hardcastle), Dana Dembinski - Medeleanu (Domnișoara Neville), Mihaela Rădescu (Pimple), Adriana Șchiopu (Rosapina), Ruxandra Țenescu (Bett Bouncer), Liliana Pană, Simona Mihăescu, Oana Albu, Argentina Dumitrescu, Ion Lupu, Vitalie Bantaș, Dan Zamfirescu, Radu Zetu (Grupul de prieteni ai lui Tony).

Pentru orice regizor din țară și, cu atât mai mult, pentru un regizor din Chișinău, format la o altă școală de teatru, prima montare bucureșteană e o grea piatră de încercare. Lui Petru Vutcărău ea îi aduce o incontestabilă biruință profesională, printr-un spectacol de mare succes la public, ce are toate șansele să se afle pe afișul Teatrului Mic și după anul 2000. E fără îndoială o performanță, ce trebuie mai întâi numită ca atare, urmând ca abia apoi să despicăm firul în patru și să ne întrebăm dacă – în raport cu propria-i valoare, dar și cu posibilitățile trupei – e mult sau puțin ceea ce a reușit să facă Vutcărău în acest spectacol.

Pe de o parte, e foarte mult. Regizorul a lucrat de astă dată „la comandă“, nealegându-și el piesa, și „cu materialul clientului“ (o distribuție care mai mult sau mai puțin i se impunea), în condițiile în care – dincolo de câteva montări izbutite – actuala trupă a Teatrului Mic era încă departe de a-și fi regăsit forma de dinainte de '89. Ei bine, tocmai din acest punct de vedere, al găsirii (regăsirii) unei excelente forme de joc a trupei, însemnând deopotrivă credință și dăruire, Petru Vutcărău a făcut foarte mult. Pentru că, dincolo de împlinirile sau neîmplinirile unui rol sau altuia, ținând până la urmă de posibilitățile fiecărui actor, trupa ca atare are acum alt tonus vital, altă cadență și alt fel de a fi împreună,

bucuria jocului transmițându-se de pe scenă și în sală, cu o miraculoasă tonicitate. Poate de aceea mi-am și reamintit fără să vreau de admirabilul spectacol creat în urmă cu aproape 30 de ani de Andrei Șerban la Teatrul Tineretului din Piatra-Neamț, **Noaptea încurcăturilor** de Oliver Goldsmith chemând automat în memorie și tulburătorul spectacol cu **Omul cel bun din Siciuan** de Bertolt Brecht în regia aceluiași Andrei Șerban – ambele, montări ce au marcat atunci o dată importantă în istoria teatrului românesc. Păstrând proporțiile, n-ar fi rău ca și acest spectacol cu **Noaptea încurcăturilor**, semnat de Petru Vutcărău, să însemne o dată importantă în istoria postdecembristă a Teatrului Mic, căci el a adus o stare de spirit benefică, de unde se poate construi mai departe, desigur cu disciplină și tenacitate, calități pe care sperăm să le aibă directoratul doamnei Leopoldina Bălănuță.

E bine de spus că regizorul n-a lucrat singur, ci în compania unei scenografe de mare clasă, Ștefania Cenean, ale cărei decoruri au facilitat – ca și coregrafia semnată de Angela Doni – o mizanscenă deosebit de alertă și ale cărei costume au imprimat întregii montări o ironie acidă și un spirit parodic din care n-a lipsit totuși eleganța desenului, preluată în mai mică măsură de regizor, tentat să dea câștig de cauză șarjei caricaturale. Cunoscându-i și apreciindu-i talentul de actor, regizor, creator și conducător de trupă (sub bagheta sa, Teatrul „Eugen Ionescu“ din Chișinău, pe care l-a înființat, a produs spectacole de referință, de la **Regele moare** de Eugen Ionescu la **Revizorul** de Gogol), se poate spune că montarea de la Teatrul Mic e totuși sub posibilitățile lui Petru Vutcărău, spectacolul păcătuiind printr-o anume lipsă de stil și de finețe artistică, evidențiată de altfel și în „selecția muzicală“ pe care regizorul o semnează împreună cu Angela Doni. Aici își face uneori loc o parodiare ieftină și păgubitoare, ce ține cont doar de ritmul spectacolului și de nevoia unei imagini de ansamblu vesele și șocante, uitându-se că e vorba, totuși, de o comedie englezească, pe care n-o putem împinge spre „cazacioc“, oricâtă priză la public ar avea, în general, denaturarea stilului unui autor sau altuia. Nu cred că regizorul va subscrie acestei observații, dar prețuirea pe care i-o port mă obligă la o exigență corespunzătoare.

Lucrând cu actorii, regizorul n-a avut răgazul să ni-i arate pe toți într-o altă lumină, ci doar într-o altă **stare de joc**, ceea ce, cum spuneam, nu e

